

Vlaamse Juristenvereniging

Deze bijdrage werd door de Vlaamse Juristenvereniging geselecteerd en valt buiten de redactionele verantwoordelijkheid van het Rechtskundig Weekblad

Juris bifrons – Is het een stroper, of een boswachter?

Net als de god Janus Bifrons heeft ook de jurist twee gezichten. Enerzijds wordt van hem verwacht dat hij de hoeder is van het recht en de rechtsstaat. Anderzijds dient hij de belangen van zijn opdrachtgever of cliënt te behartigen. Het lijkt duidelijk dat de jurist zich niet mag lenen tot om het even welke dienst aan zijn opdrachtgever, maar dat hij in alle omstandigheden voorrang dient te geven aan «de wet»? En wat als de wet niet duidelijk is of lacunes vertoont, vatbaar is voor verschillende interpretaties en achterpoortjes openlaat? Is het dan aan de jurist om die achterpoortjes te sluiten of is het zijn taak deze te vinden en ten volle te benutten ten dienste van zijn opdrachtgever, ook al zou dit ingaan tegen het normdoel van de wetgever? Indien men van oordeel is dat de jurist trouw moet zijn aan het normdoel van de wetgever, leidt deze benadering dan niet tot een zielloos positivisme, dat geen ruimte laat voor enige kritische afstand tegenover de wet? Of erger nog, een «bevel is bevel»-mentaliteit, die weigert de vraag te stellen naar de legitimiteit van de wet? Bewijst de «trouwe» jurist de rechtsstaat met andere woorden wel een dienst?

En er is meer.

Van sommige juristen (met name de rechter) wordt onpartijdigheid verwacht, maar van andere juristen is dat hoegenaamd niet het geval, wel integendeel. Partijdigheid is het kenmerk van de jurist, die tot taak heeft specifieke belangen te beschermen en op te komen voor

deze of gene concrete persoon. In die zin is juridisch werk altijd mensenwerk – in alle betekenissen van het woord. Recht is werk van mensen, maar ook werk voor mensen, voor mensen van vlees en bloed of voor rechtspersonen. Die personen verdienen verdedigd en geholpen te worden, ook als er andere, en wie weet zelfs hogere belangen op het spel staan. Het bestaan van een hoger belang impliceert immers niet automatisch dat een «lager» belang zonder meer het veld dient te ruimen, want zo eenvoudig is het recht nu ook weer niet. Of, toegespitst op ons voorbeeld van zonet, het normdoel van de wetgever is niet de eerste en enige toetssteen voor het streven van de jurist, ook al dient de jurist de wet ernstig te nemen.

In alle beroepsgroepen worden juristen in mindere of meerdere mate geconfronteerd met deze «gespleten persoonlijkheid» eigen aan hun functie. Terwijl magistraten en juristen in dienst van de overheid zich veeleer als hoeder van het recht zullen (moeten) opstellen, zullen advocaten en juridische adviseurs zich wat meer vrijheid (kunnen) veroorloven in hun zoektocht naar elegante oplossingen om de «*dura lex*» te verzachten. De vraag naar de ruimte voor creativiteit in het toepassen van de wet rijst des te meer voor de notaris, die een delicaat evenwicht moet zoeken in zijn dubbele functie als openbaar ambtenaar die wordt geacht het publieke belang te verdedigen, enerzijds, en als juridische adviseur die ten dienste van zijn cliënt ook de commerciële belangen van zijn kantoor moet behartigen, anderzijds.

Op beleidsvlak is de vraag naar de subtiele grens tussen wetsontwijking en wetsontduiking omgeslagen in een vaak heroïsch ogende strijd tegen fraude, waarbij huidig staatssecretaris John Crombez zich, in het spoor van zijn voorganger staatssecretaris Carl Devlies, als rode ridder in de strijd werpt. Hij werd en wordt hierbij onder meer geflankeerd door een parlementaire onderzoekscommissie Grote Fiscale Fraudedossiers, het college voor de Strijd tegen de Fiscale en Sociale Fraude, bestaande uit leden van de regering, de magistratuur en de administraties, en een 100 punten tellend actieplan inzake fraudebestrijding. Resultaten hiervan zijn de verscherpte sociale en fiscale antimisbruikbepalingen, waarover het laatste woord nog niet is gezegd en de laatste inkt nog niet is gevloeid.

Over deze moeilijke zoektocht van de jurist naar het delicate evenwicht tussen veiligheid en creativiteit, organiseert de Vlaamse Juristenvereniging op 18 oktober 2013 een colloquium, waarbij zal worden nagegaan hoe in de verschillende beroepsgroepen en in het beleid wordt omgegaan met het dubbele gezicht van de jurist als Janus Bifrons.

U bent van harte welkom.

Elisabeth Alofs
Frank Judo

Het colloquium «De jurist tussen veiligheid en creativiteit» vindt plaats op vrijdag 18 oktober 2013 tussen 14u en 16u30 op de campus van de Vrije Universiteit Brussel. Meer informatie op www.vjv.be.